

psihičkih poremećaja. Izvori straha mogu biti različiti. Opozit mu je povjerenje. U okruženju gdje ono vlada strah se gubi. Povjerenje je ugodan, pozitivan osjećaj koji čovjeka ispunjava sigurnošću i zadovoljstvom. Povjerenje, nasuprot strahu koji ima negativan utjecaj, čovjeka obnavlja, jača, oplemenjuje i čini sigurnim. Strah se čak može svesti na nedostatak povjerenja. Povjerenje u ljude, društvo, razne institucije i državu, a posebno povjerenje (vjera) u Boga, znatno smanjuje strahove i olakšava pojedincu svakodnevno funkcioniranje.

Članak »Filozofsko utemeljenje religioznog života« autora je Ivana Šestaka. Sama tema spada jednim dijelom u filozofiju religije koja se bavi proučavanjem religioznosti kao isključivo čovjekove djelatnosti. Religioznost se oduvijek smatrala isključivo čovjekovom vlastitošću. Ljudi svih epoha, od najpriprostijih plemena pa sve do visoko razvijenih civilizacija i kultura, njegovali su religioznu praksu. Čovjek je po svojoj naravi usmjeren prema posljednjemu smislenom temelju. Religija nudi smisao i orijentaciju u cjelini svijeta i događanja. Osim toga ona olakšava životne terete, čuva vrijednosti, jača svijest o dužnostima te otvara nadu i perspektivu djelovanja. Čovjek si postavlja pitanje o posljednjem temelju cjelokupne zbiljnosti, kao i o smislu vlastite egzistencije. Na ta pitanja prvo je odgovore dala religija, a zatim filozofija. Religija dakle prethodi filozofiji. S druge strane, filozofski uvidi mogu imati veoma dragocjenu ulogu u vršenju religioznih dužnosti.

Posljednji prilog ovoga vrijednog i zanimljivog zbornika napisao je Vladimir Lončarević, a naslovljen je »Život u hrvatskoj književnosti (i književnost života)«. Književnost kao umjetnost riječi registrira život; bavi se njime mimetički — »oponašajući« ga različitim stilskim postupcima u široku registru općih pitanja i svakodnevnih fenomena. Može se reći da je tema »život« u književnosti i prva i posljednja i sveobuhvatna, pa kao

takva i granična. Hrvatska je književnost tijekom deset stoljeća u bitnome obilježena dvjema životnim stvarnostima: osobom i narodom. Rođenje, život, opstanak i smrt osobe i naroda provlače se kroz sva njezina stilska razdoblja i povijesne uvjetovanosti.

Tajna smrti i vječnoga života u konačnici jednako pogađa sve ljude bez obzira na vrijeme u kojem pojedinac živi, na kulturnu izobrazenost, društveni položaj i stalež kojemu pripada. Ljudska se riječ pred tajnom vječnoga blaženstva osjeća nemoćnom poput ljudskog oka koje kroz mrak želi ugledati željenu stvar. Dok gleda u mraku, može je samo napihati, ali je ne može vidjeti. Bez svjetlosti ljudsko je oko nemoćno vidjeti stvar onakvom kakva ona jest. U takvom stanju se nalazi i ljudski um pred tajnom vječnoga života.

Marijana Kolednjak

Vladimir Lončarević: *Književnost i Hrvatski katolički pokret (1900. — 1945.). Teorijske i programske odrednice, književna politika i organizacijska struktura*, Alfa, Zagreb, 2005, 515 str.

Pred proučavateljima hrvatske kulturne baštine još je velik posao istraživanja brojnih područja koja će, kad se pomno istraže, bitno dopuniti hrvatski identitet i osvijetliti njegovu kulturološku situiranost. Državno osamostaljenje devedesetih je godina u Hrvatskoj pokrenulo i drukčiji pristup proučavanju književnosti pa je razumljivo da je nastupila revizija i svojevrсна inventarizacija kulturoloških čvorišta ključnih za hrvatski identitet. Međutim, opseg žetvenog posla i malobrojnost radnika — a razloga je više i složeniji su no što se na prvi pogled može uočiti — učinila je da su brojna područja još neistražena. Zanimljivo je što se među neistraženim područjima nalaze i ona koja su oblikotvorna za hrvatski identitet pa se kadšto može učiniti da ih se zaobilazilo namjerice.

Iznimke predstavlja nekoliko pojedinačnih radova, usustavljivanje književnih prinosa pojedinih književnika te izrada antologija. Nekolicina pregalaca, kao što su Drago Šimundža, Đuro Kokša, Neven Jurica, Božidar Petrač i napose Radovan Grgec, svojim su vrijednim istraživačkim, antologičarskim i izdavačkim radom nastojali ukazati na važnost pojedinih pisaca i katoličke književnosti uopće, no sustavan pogled na taj fenomen pružila je tek nova knjiga Vladimira Lončarevića, upozorivši ne samo na važnost te književne formacije, nego i na njezino književno–povijesno ishodište, znanstvenu utemeljenost proučavanja i sustavno stvaranje koje traje i danas zahtijevajući odgovarajuću znanstvenu analizu i upotpunjujući korpus hrvatske književnosti uopće.

Ova knjiga dr. V. Lončarevića, za tisk pripremljena i prerađena doktorska radnja, ispravlja nepravdu prema katoličkoj književnosti koju je sve do demokratskih promjena nadglasavala šutnja. Razlozi su te šutnje, kako tvrdi i sam autor, mnogostruki. Uz političke razloge, zbog kojih je trpjela nekolicina katoličkih pisaca, autor posebice ističe neznanje i neupućenost. Nadahnuta motivima dobrote, ljepote i istine, djela su katoličkih pisaca uglavnom izuzimana iz velikih povijesnih književnih pregleda, hrestomatija, priručnika, udžbenika i čitanki. Kršćanski tematski sklopovi kao da nikad nisu dosegli vjerodostojnost ljubavne, socijalne ili filozofske tematike pa su se njihovi pojedini dijelovi ili priključivali navedenima ili su se posve ispuštali. S druge strane, pojedini su katolički pisci doduše bili zastupani u književnim pregledima, ali nisu dostatno obrađeni. Obradivši u svojoj prethodnoj knjizi život i rad Ljubomira Marakovića te zašavši dublje u područje katoličke književnosti, autoru Lončareviću nametnula se ideja o potrebi obrade fenomena katoličke književnosti koji će upozoriti na neophodnost i vrijednost daljnjih istraživanja

i pojedinačnih književno–povijesnih usustavljivanja.

Metodološko ishodište ove knjige smješteno je u kulturološkom pristupu katoličkoj književnoj formaciji, a autor je pristupio idejnom, programskom i organizacijskom razvoju hrvatske katoličke književnosti u vremenu od 1900., kad je održan Prvi hrvatski katolički sastanak u Zagrebu, do nasilnog prekida 1945., kad je katolička književna formacija ugušena zbog ideologijskih razloga. Budući da se taj odjeljak hrvatske književnosti sustavno razvijao, od nastanka idejnoga programa, određivanja bitnih ciljeva i razvoja vlastite strukture pa do nastanka književnih djela, autor se opredijelio za cjelovitu i načelnu analizu spomenutoga razdoblja, ponajprije pomno istraživši dostupne izvore i literaturu, o čemu svjedoče opsežni popisi literature, imensko kazalo te brojni citati koji ocrtavaju duhovnu i književnu klimu toga vremena.

Uz uvodno i zaključno poglavlje, knjiga se može podijeliti na nekoliko većih cjelina, a među njima se kao prvi po redu izdvaja detaljan i kulturološki vrijedan prikaz književnih prilika u Hrvatskoj uoči i za vrijeme moderne, pri čemu se posebna važnost pridaje odnosima između »mladih« i »starih« te vezama između modernizma i katoličke obnove. Središnje poglavlje posvećeno je katoličkoj književnosti — od pokušaja njezina organiziranja, preko razmatranja strateških pitanja i zadaća te nekoliko časopisa i publikacija u kojima su predvodnici katoličke književnosti oblikovali i iznosili svoje stavove, pa sve do misije i recepcije. Treća iznimno vrijedna cjelina posvećena je značaju i ulozi *Hrvatske Prosvjete* koja je pokrenula katoličku kulturnu scenu, organiziranje *Kola hrvatskih književnika*, ali i većeg broja almanaha, a svoje je mjesto u kontekstu hrvatske kulture i književnosti održavala na visokoj razini okupljajući vrsne suradnike i uvažene publiciste. Bibliografija *Hrvatske Prosvjete* od 1914. do 1940.

iznimno je vrijedan prilog, u kojemu se autor na osamdesetak stranica potrudio popisati i razvrstati članke objavljene u toj tiskovini te tako omogućio detaljan i praktičan pregled. Autor izdvaja i nekoliko kronoloških, razvojnih faza: kritičko-programsku do 1910., zatim organizacijsko-strukturnu do otprilike 1920. te beletrističku koja traje od kraja Prvog svjetskog rata do 1945. Brojna književnička imena navedena u knjizi samo su smjerokaz i poticaj za daljnje proučavanje hrvatske katoličke književnosti. Među njima ima nekoliko imena koja se već nalaze u književnopovijesnim pregledima, no brojna su imena koja su nepravedno zanemarena.

Knjiga V. Lončarevića pruža cjelovit uvid u fenomen hrvatske katoličke književnosti dokazujući njezin kontinuitet i razvoj sve od prve naše pjesničke zbirke, *Pariškoga kodeksa*, preko književnika stare hrvatske književnosti, sve do Mažuranića, Preradovića i Šenoa. Promičući istinu, dobrotu i ljepotu, katolička se književnost zauzimala za etičku estetiku, što je dovelo i do idejne borbe s modernizmom, ponajviše o pitanju uloge književnosti i umjetnosti u javnom životu. Kroz cijelu je Lončarevićevu knjigu razvidno bitno obilježje katoličke književnosti, a riječ je o neovisnosti o stilsko-formalnim modelima. Katolička je književnost ponajviše dala na području lirike, pripovjedne proze i kritike, a karakteristična je bila obnova hagiografije i kršćanske drame, promicane pod nazivom »pučka pozornica« i »diletantaska pozornica«. Osim toga, afirmirani su ratna kronika i memoari, povijesni roman, legenda i putopis, a u književnom stvaranju s posebnom se pozornošću pratila strana književna produkcija. Pitanje svjetonazora i tendencije stalno se provlačilo književničkim raspravama, no katolička je književnost uspjela upozoriti na važnost formalno-stilskih odlika djela.

U kontekstu dosadašnjeg proučavanja hrvatske katoličke književnosti, knji-

ga Vladimira Lončarevića cjelovit je i nužan pregled koji znanstveno utemeljuje istraživanje do sada nepravedno zanemarenu književnu formaciju, ali i definira široko područje za daljnje proučavanje. Znanstvenim metodama dokazujući tezu o koherentnosti književne formacije hrvatske katoličke književnosti, Lončarević ističe da je ona naravni i nastavni članak u korpusu cjelokupne hrvatske književnosti, naglašavajući da je ne odvajati — ali je određuje — kršćansko, katoličko nadahnuće.

Lucija Ljubić

Stipe Jurič, *1260 dana u skloništu: Kušnja i spas Crkve u knjizi Otkrivenja*, Crkva na kamenu, Mostar 2005, 15, 5x23 cm, 430 stranica.

Pisac knjige *1260 dana u skloništu: Kušnja i spas Crkve u knjizi Otkrivenja* (dalje: *1260 dana u skloništu*), hrvatski dominikanac Stipe Jurič, profesor je biblijskih znanosti na Papinskom sveučilištu sv. Tome Akvinskog (Angelicum) u Rimu. Specijalnost mu je novozavjetna knjiga Otkrivenje (Apokalipsa). Iako Juričeva spisateljska aktivnost obuhvaća razne svetopisamske teme, njegovo je znanstveno pisanje ipak u najvećoj mjeri usredotočeno na posljednju knjigu Novoga zavjeta. Uz to, S. Jurič je vrsni poznavatelj intertestamentarne književnosti, posebno apokaliptike.

Ova knjiga S. Juriča, znanstvenika neupitne kompetencije za Otkrivenje, dobiva na važnosti i zbog činjenice da na hrvatskome jeziku nema dovoljno popratne biblijske literature. To vrijedi i za Otkrivenje i pored toga što za taj novozavjetni tekst nije nedostajalo interesa među hrvatskim bibličarima. Primjerice, u tridesetim godinama prošloga stoljeća studijama na razne otkrivenjeske teme javljao se 1 N. Žuvić u Bogoslovskoj smotri. U istom časopisu, kasnije, posebno u šezdesetim godinama, s naglaskom